

Člověk centrální a periferní - Ženské a mužské pohlaví?

Rudolf Steiner

Periferní, nebeský člověk a člověk pozemský

Podívejte, my tedy vlastně vidíme, jak je člověk jakoby rozpůlený, a dále v něm vidíme střední část, způsobující výkyvy na jednu a na druhou stranu mezi těmito dvěma polovinami. A musíme si říci, že takový pohled na periferního člověka a člověka spíše centrálního, individualizovaného, nás vlastně zavádí hluboko do podstaty celé přírody.

Periferní člověk je totiž příbuzný všemu mimozemskému - to ukazuje právě ona účinnost nerostného v něm, které ovšem samotné coby ono minerální je ve skutečnosti závislé na planetách a hvězdných konstelacích. Centrálně je člověk jako individuum příbuzný všemu pozemskému.

Dualismus v člověku můžeme vidět jako dualismus mezi tím, co je v něm mimozemské, kosmické, a oním vlastním pozemským. V lidském organismu budeme mít nejprve co dělat se zřetelnou vlohou toho mimozemského a také toho pozemského. Již včera jsem upozornil na to, jak se to periferní, mimozemské v člověku odehrává do jisté míry tak, že člověk má svou duševní ústrojnost, ale má polárně příbuzné ústrojí trávicí, na což jsem opakovaně poukazoval.

To znamená, že všechno, co souvisí s vylučováním směrem k trávení a co souvisí s oním vylučováním v mozku, které je základem duševní účinnosti, to všechno nám vlastně poukazuje na periferního, na nebeského člověka. Jakkoli to zní podivně a paradoxně, je to tak.

Všechno, co v člověku souvisí s tvorbou moči a potu, ať jsou to procesy tekuté nebo spíše vzdušné, to nám ukazuje na pozemského člověka jako člověka individualizujícího se. V těchto dvou rozcházejících se pólech lidské přirozenosti musíme skutečně spatřovat něco velmi významného.

A tak tu máme otázku: Jaký to má v lidském organismu vůbec význam, že existuje tato dvojnost mezi člověkem do jisté míry kosmicky periferním a člověkem pozemsky, teluricky centrálním?

Oba lidské články jsou, jak známo silovými soustavami, které se projevují různým způsobem.

Utvářející a deformující síly

Všechno periferní se projevuje jako to, co má utvářející charakter. A abych tak řekl, posledním činem onoho periferního je to, co se projevuje zcela na periferii člověka a co mu právě dává jeho lidskou podobu. Jak na periferii člověka spolupůsobí to utvářející v člověku samotném s tím, co je utvářející v křemíku, byste měli jednou studovat na vztahu vlasů ke kyselině křemičité. Když člověk dnes jde přes ulici a dokáže si v duchu spojit ty plešaté hlavy, tak vidí, nakolik lidé mají sklon do sebe přijímat utvářející proces kyseliny křemičité nebo mu klást odpor. Co se tu objevuje, jsou zvláště utvářející síly, ale nikoli utvářející síly buněčné, ale utvářející síly totální, které mají svůj poslední výraz v podobě člověka samotného. K této podobě samozřejmě počítám celou konfiguraci kůže, zda je více či méně pokrytá vlasy a podobně.

Naproti tomu ve všem, co je spíše centralizováno, co souvisí spíše s uhlíkem a kyselinou uhličitou, spočívá rozplývání podoby - zde uvnitř působí ničení, rozplývání. Vždyť vlastně žijeme z toho, že v sobě chceme ustavičně zničit svoji podobu, nechat ji rozplynout - a ona se zase chce ustavičně utvářet z kosmu.

Jako lidé žijeme z toho, že pokud jde o tvar, chceme se ustavičně deformovat, a tyto deformace jsou znovu a znovu z kosmu vyrovnávány. To je ona dvojnost, která spočívá v člověku, tedy

utváření na jedné straně
a deformování na straně druhé.

Obě tyto stránky působí v lidské ústrojnosti společně.

Vznik ženského a mužského pohlaví

Ženské pohlaví můžeme studovat, když se na něj budeme dívat v této závislosti na kosmicky perifeerních, utvářejících silách.

A mužské pohlaví můžeme studovat, když se až do jeho jednotlivých forem budeme na něj dívat v jeho závislosti na telurických silách rozplývání.

Podpůrný účinek některých rostlin

Tady leží cesta, kterou můžeme skutečně proniknout do lidské ústrojnosti až k tomuto bodu. Tady leží cesta, po níž lze přijít na to, jak, řekněme, rostliny, nesoucí v sobě síly utváření, mají v sobě také podpůrný účinek při ochromených utvářejících silách v děloze. Budete-li takto studovat utvářející síly v lidském organismu, dojdete k tomu, že tyto utvářející síly skutečně najdete také v rostlinné a nerostné říši.

Tady stačí, abychom rozšířili svoji pokusnou řadu na něco takového, jako je například *Helleborus niger*, čemeřice černá a zjistíme, že skutečně dosáhneme podobných účinků. Jenom musíme vzít v úvahu onen protiklad, který jsem vám předběžně charakterizoval jako protiklad mezi mužským a ženským pohlavím. Takže pomocí *Helleborus niger* dosáhneme u žen sotva nějakých zřetelně patrných účinků, nicméně viditelných účinků přesto dosáhneme u mužského pohlaví, budou-li zde nádorové útvary a pokusíme-li se získat vyšší potenci podobně, jak jsem to uvedl ohledně *Viscum*.

Pracujeme-li tímto způsobem, pak musíme skutečně brát ohled na takové poměry, jestli rostlina prospívá v zimě nebo v létě, jestli získává svou účinnost tím, že se chová jako jmelí, nebo tíhne více k zemi než jmelí. Jmelí se k zemi příliš nechce, čemeřici se k zemi chce, je proto více příbuzná mužské soustavě sil, která je zase více příbuzná tomu, co je pozemské, zatímco ženská silová soustava je více příbuzná tomu, co je mimotelurické.

Skutečná embryologie, ženské a mužské síly

Podívejte, pokud člověk jednou uvidí takové věci, teprve pak budeme mít skutečnou embryologii.

Dnes žádnou nemáme, neboť se nebere zřetel na to, že kosmos je zrovna tak oplodňovatelem ženského organismu jako mužské semeno. Již první stadia embryologického vývoje člověka musíme studovat na základě souvislosti člověka s kosmem.

To, co je naočkováno mužským semenem, vystupuje teprve časem, když utvářející síly, které chce kosmos vložit sem do ženského organismu, jsou tak deformovány, že to, co toto semeno chce vytvořit v celkové podobě, se prostřednictvím mužského semene specializuje na jednotlivé orgány.

Podíl ženské ústrojnosti spočívá v celkové ústrojnosti člověka, podíl mužské ústrojnosti, podíl sil mužského semene, spočívá ve specializaci, diferenciaci směrem k jednotlivým orgánům, tedy ve vyloupení jednotlivých orgánů, v deformaci celé jednotné podoby. Mohli bychom říci, že lidská ústrojnost spěje prostřednictvím ženských sil k utváření koule, prostřednictvím mužského semene spěje lidská ústrojnost k tomu, aby se tato koule specializovala na srdce, ledviny, žaludek atd.

V mužství a ženství se setkáváme přímo s těmito polaritami Země a kosmu.

Dědičnost a mužské a ženské pohlaví

Prostřednictvím vnějšího projevení se vždycky ukáže, jaké skryté, ale v člověku velice účinné síly, existují v přírodě. Musíme se jich držet zvláště při studiu dědičnosti. Na druhé straně všechno, co souvisí s dědičností, se ustavičně opomíjí a zahaluje do iluzí, takže to člověk nemůže správně posoudit. Člověk si udělá určitý úsudek o dědičnosti, který pak zase nesouhlasí s jinými jevy. To je dáno tím, že dědičné skutečnosti jsou neobyčejně silně zahaleny iluzemi, což souvisí s tím, že právě mužské a ženské pohlaví se na dědičnosti podílí docela zákonitým, avšak obtížně regulovatelným způsobem.

Mužské a ženské pohlaví se tak na dědičnosti podílí tak, že v pochodu dědičnosti mužské pohlaví přenáší právě to, za co člověk vděčí pozemskému bytí, za co vděčí pozemským silám, zatímco ženský organismus je více orientován k tomu, aby přenášel to, co pochází z mimozemského kosmu.

Mohli bychom říci, že na muže si neustále dělá nárok Země, která ho organizuje svými silami a také je příčinou vzniku mužské sexuality. Na ženu si, mohu-li to tak říci, neustále činí nárok Nebe. Nebe neustále způsobuje její utváření. Je to Nebe, co má převažující vliv ve všech jejích vnitřních ústrojných procesech.

Spolupůsobení Země a Nebe u muže a ženy

Představíte-li si, že se v důsledku početí bude vyvíjet bytost ženského pohlaví, pak tato bytost ženského pohlaví bude mít sklon k tomu, aby se víc a víc začleňovala do mimozemských procesů. Bude mít stále větší vliv, aby byla, mohu-li to tak říci, přijata Nebem.

Jestliže se bude vyvíjet bytost mužského pohlaví, pak bude mít větší sklon k tomu, aby si na ni činila nároky Země. Takže tu skutečně spolupůsobí Nebe a Země. To, co říkám, by se nedalo jen tak interpretovat, řekněme tak, že na ženu působí Nebe a na muže působí Země, ale obojí působí na oba dva. U ženy se vahadlo vychyluje směrem k nebeskému, u muže se vahadlo vychyluje směrem k pozemskému.

Tato přísná zákonitost je variabilní, což však má určitý důsledek. Prostřednictvím toho, co žena ve svém organismu přináší, je v ní neustále potlačováno to, co je pozemské. Zvláštní je to, že je to potlačováno jenom v tom, co patří k jejímu vlastnímu organismu, nikoli však jejímu zárodku.

Tento boj Nebe se Zemí se u ženského organismu omezuje na všechny ústrojné procesy nacházející se mimo tvorbu semene, tedy mimo tvorbu vajíčka, mimo to, co se začleňuje právě do rozmnožovacích procesů, takže žena se svou ústrojností neustále uniká silám vlastního rozmnožovacího procesu. Tomu, co je kolem dokola jako rozmnožování, žena ustavičně uniká, takže můžeme říci, že je tu tendence, aby to, co spočívá v rozmnožovacích silách, co tedy může být zděděno, bylo zděděno prostřednictvím muže. U ženy je tendence se této dědičnosti vyhnout. Zato však má silnější dědičnou tendenci v silách utvářejících vajíčko.

Jak eliminovat škodlivé účinky dědičnosti

Můžeme si proto položit otázku. Jak bude v lidské společnosti možné působit proti zhoubným silám dědičnosti? Není-liž pravda, to, že se dědičné síly nezastaví před tzv. duševnem, ani před tzv. fyzickým, se prostě ukazuje v takovém jevu, jako je ten, že v rodinách, ve kterých panují duševní nemoci, se ve sledu generací může velmi snadno objevit cukrovka, takže ona metamorfóza zasáhne z jedné strany na druhou.

Tady je skutečně nesmírně důležitá otázka. Jak zbavíme člověka oněch negativních účinků dědičnosti?

Proti těmto účinkům neexistuje žádný jiný prostředek, než se postarat o to, aby ženská část lidstva byla zachována pokud možno zdravá, neboť pak se prostřednictvím této ženské části lidstva vtáhne do našeho zemského procesu mimozemský vliv. Dojde také k tomu, že procesy působící tak, že prostřednictvím zárodku přenášejí škodlivé účinky dědičnosti, jsou ženským organismem likvidovány.

Ve společnosti, ve které se bude dbát na to, aby ženy byly zdravé, se bojuje s poškozujícím vlivem vycházejícím z pozemských sil vzhledem k dědičným procesům. Apeluje se tím na účinnost vyrovnávajících sil působících sem z mimozemského procesu, které mají v ženské ústrojnosti do jisté míry jen svůj pozemský akumulátor.

Rudolf Steiner: Duchovní věda a zdraví člověka (první lékařský kurz), GA 312, kapitola X, Člověk centrální a periferní - Ženské a mužské pohlaví, a XIX., kapitola Dědičnost - Muž a žena - Země a Nebe, Dornach, březen a duben 1920, přeložil Radomil Hradil, Fabula 2005.

90